

การพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนคลองตะเคียน
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

DEVELOPING A MODEL OF COMMUNITY DEMOCRACY:
A CASE STUDY OF KLONG TAKIAN COMMUNITY,
PHRANAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

อัครวิทย์ ศาสณพิทักษ์* | AKARAWIN SASANAPITAK

ABSTRACT

The objectives of this research are to study: (1) a model of community democracy; and (2) factors affecting the development of community democracy in Klong Takian Community, Phranakhon Si Ayutthaya Province. A questionnaire has been used for this quantitative study to collect data from 371 samples selected by Stratified Random Sampling Technique (SRS). The data has been analyzed by descriptive statistics including frequency, percentage, mean, and standard deviation; and inferential statistics using Multiple Regression Analysis. The results are as follows: 1) The relationships between the democratic pathway and the model of community democracy are at a high level with the statistically significant level at .05, contributing to the four-step process of the community democracy including (1) collecting problems and needs concerned; (2) making a policy and a developing plan based on the collected problems and needs; (3) helping a community strengthen itself; and (4) assessing the

* อาจารย์ประจำสาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

outcomes. 2) A difference in religion is found to affect the model development of community democracy whereas differences in gender, age, income, and occupation do not affect the model development with the statistically significant level at .05.

Keywords : community democracy, Klong Takian Community,
Phranakhon Si Ayutthaya Province

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษารูปแบบประชาธิปไตยชุมชนในพื้นที่ชุมชนคลองตะเคียน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และ (2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในพื้นที่ชุมชนคลองตะเคียน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณโดยอาศัยแบบสอบถาม เพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 371 คน ซึ่งใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling Technique) และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาแบบ จำนวน ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมานโดยการหาค่าการถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยมีดังต่อไปนี้

1. วิถีประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์กับรูปแบบประชาธิปไตยชุมชนอยู่ในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อกระบวนการประชาธิปไตยชุมชนใน 4 ขั้นตอนประกอบด้วย (1) การรวบรวมปัญหาและความต้องการ (2) กระบวนการนำปัญหาความต้องการของชาวบ้านเป็นนโยบายและแผนพัฒนา (3) การพัฒนาชุมชนโดยชุมชน และ (4) การติดตามผลการพัฒนาชุมชน มีผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน

2. ปัจจัยส่วนบุคคลด้านศาสนามีความสัมพันธ์กับรูปแบบประชาธิปไตยชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนปัจจัยทางด้าน เพศ อายุ รายได้ อาชีพ ไม่มีความสัมพันธ์กับรูปแบบประชาธิปไตยชุมชน

คำสำคัญ : ประชาธิปไตยชุมชน ชุมชนคลองตะเคียน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

บทนำ

“ท้องถิ่น” ถือว่ามีความสำคัญและเป็นรากฐานทางประวัติศาสตร์ รวมทั้งเป็นศูนย์กลางสำคัญในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญ ซึ่งการพัฒนาของประเทศไทยในระดับชาติที่ผ่านมาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็ว จนละเลยความสำคัญในระดับท้องถิ่นซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศ ส่งผลให้ความเป็นชุมชนอ่อนแอลงและประสบกับปัญหาสังคมอย่างมากมาย อย่างไรก็ตาม ชุมชนมีการใช้ทุนทางสังคมวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการดำรงอยู่ ตลอดจนมีการร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ในท้องถิ่นเพื่อพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นไปสู่ชุมชนเข้มแข็ง สามารถจัดการตนเองได้อย่างยั่งยืน มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ นอกจากนี้ยังนำไปสู่การสร้างระบบประชาธิปไตยและธรรมาภิบาล ให้ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น ตามความหลากหลายของวิถีชีวิต วัฒนธรรม ภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่น เพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การพัฒนาประเทศภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ที่ผ่านมามีผลให้เกิดการกำหนดทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) โดยมีเป้าหมายบรรลุการพัฒนามาตรฐานของสังคมไทย อยู่บนกรอบแนวคิดของการพัฒนามาตรฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เสริมสร้างพลังทางสังคมให้ทุกคนสามารถแสดงออกทางความคิดเป็นอิสระ เสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนให้สามารถจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และพร้อมรับกับกระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศ การส่งเสริมให้ชุมชนเข้มแข็งจึงกลายเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนา โดยที่ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาจะช่วยสนับสนุน การส่งเสริมให้ชุมชนสามารถจัดกิจกรรมที่เป็นองค์ความรู้ (Body of Knowledge) มีกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) การจัดการความรู้ (Knowledge Management) และการจัดการร่วมกันของคนในชุมชนในรูปแบบที่หลากหลายตามบริบทของชุมชน โดยการพึ่งพาอาศัยกันและกันทั้งภายในและภายนอกชุมชนบนพื้นฐานความหลากหลายทางวัฒนธรรม อันนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ซึ่งอาจพิจารณาได้ว่าแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 เน้นการบริหาร

จัดการที่มุ่งเน้นสังคมสู่ความสุข การมุ่งให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน การมุ่งความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชน และการเสริมสร้างศักยภาพในชุมชนในการอยู่ร่วมกันกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสันติสุขและเกื้อกูล

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาตัวแทนของกลุ่มองค์กรชุมชนต่าง ๆ เช่น สภาองค์กรชุมชน กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มโรงสีรวมกลุ่มอนุรักษ์ป่า และกลุ่มกิจกรรมพัฒนาอื่น ๆ ที่มีอยู่ในแต่ละชุมชน โดยมีผู้นำชุมชนที่ไม่เป็นทางการ เช่น ผู้รู้ภูมิปัญญา ปรชาญชาวบ้านและผู้นำทางการ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เข้ามาร่วมใช้เวทีพูดคุยเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนท้องถิ่นร่วมกัน ภายใต้จุดมุ่งหมายที่มุ่งมั่นให้ทำให้ชุมชนท้องถิ่นมีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีเวทีกลางในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ที่เปิดพื้นที่ให้กลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ คนที่มีความตั้งใจทำสิ่งดี ๆ เพื่อชุมชน หรือคนที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนได้มาพูดคุยแลกเปลี่ยนสร้างสรรค์สิ่งดี ๆ เพื่อชุมชนท้องถิ่นร่วมกันและยังทำให้เกิดความร่วมมือ (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2551:11-13) ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นฐานคิดสำคัญของ “ประชาธิปไตยชุมชน” (Community Democracy)

ประชาธิปไตยชุมชน (Community Democracy) เป็นการยึดเอาชุมชนเป็นแกนกลาง ซึ่งชาวบ้านมีบทบาทสำคัญมากกว่าบุคคลภายนอก ทำให้คนและกลุ่มคนต่าง เข้ามาร่วมกันดำเนินกิจกรรมของท้องถิ่น หรืออาจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (participatory democracy) หรือการเมืองภาคพลเมือง (National political sector) ซึ่งแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ การกำหนดตนเองในการพัฒนา (ชุมชนเข้มแข็ง) การร่วมกระบวนการนโยบายสาธารณะ (ประชาสังคม: civil society) และการตรวจสอบอำนาจรัฐ (การเมืองภาคประชาชน : civil politics) ซึ่งเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นอีกระดับหนึ่ง ในชุมชนที่ได้นำแนวคิดการจัดการชุมชนแบบมีส่วนร่วม (participatory community Management) หรือใช้กระบวนการประชาธิปไตยท้องถิ่น (Local democracy) ได้อย่างเป็นรูปธรรมและสามารถนำไปสู่กระบวนการศึกษารูปแบบ วิธีการเพื่อใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนาชุมชน และสังคมได้เป็นอย่างดี ซึ่งเป็นฐานรากของการส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย (Democracy) ในระดับชุมชนท้องถิ่น

ประชาธิปไตยชุมชนช่วยส่งเสริมหลักการปกครองประชาธิปไตยที่ให้ความสำคัญกับสิทธิ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนซึ่งในอดีตที่ผ่านมา ลักษณะการปกครองของไทยได้หล่อหลอมให้ประชาชนชาวไทยมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบยึดมั่นในระบบอำนาจนิยมที่ไม่ได้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ถึงแม้ว่าจะมีความพยายามให้ความรู้ ความเข้าใจต่อประชาชนต่อเรื่องสิทธิ เสรีภาพ และการมีส่วนร่วมแต่อย่างไรก็ตามพบว่าประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเพียงการมาใช้สิทธิเลือกตั้งเท่านั้น ดังนั้นประชาธิปไตยชุมชนจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะส่งเสริมวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมและการพัฒนาทางการเมือง (สำนักแผนพัฒนาการเมือง สำนักงานสภาพัฒนาการเมือง สถาบันพระปกเกล้า: 2556)

ตำบลคลองตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นชุมชนที่มีลักษณะสังคมแบบพหุวัฒนธรรม (Multiculturalism) กล่าวคือเป็นชุมชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เชื้อชาติ และศาสนาประกอบด้วยชาวพุทธ ชาวมุสลิม และชาวคริสต์ ซึ่งชุมชนต่าง ๆ เหล่านี้ ตั้งอยู่ในฐานคิดเดียวกันคือการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ดังนั้น จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจว่าปัจจัยใดที่ทำให้ชุมชนคลองตะเคียน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สามารถดำรงอยู่ได้อย่างสันติสุขภายใต้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ซึ่งการศึกษาในพื้นที่ดังกล่าวนี้ อาจนำผลการศึกษาเพื่อจัดการความขัดแย้งในพื้นที่อื่น ๆ เช่น ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นต้น

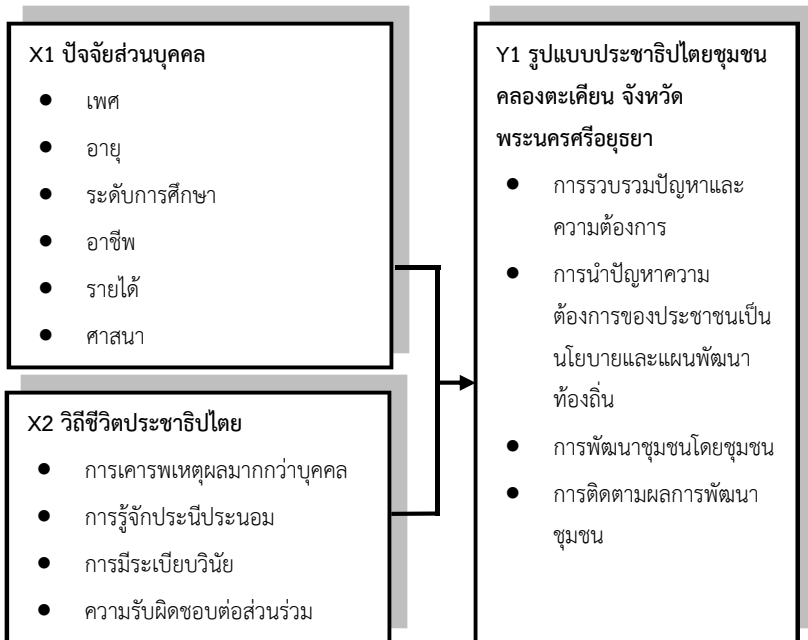
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบประชาธิปไตยชุมชน ในพื้นที่ชุมชนคลองตะเคียน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในพื้นที่ชุมชนคลองตะเคียน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ขอบเขตในการศึกษา

การวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนคลองตะเคียน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในครั้งนี้มีขอบเขตการดำเนินการวิจัยในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลคลองตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กรอบแนวคิดการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยอาศัยเครื่องมือการวิจัยคือแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้เลือกใช้สูตรของยามาเน่ (Yamane อ้างถึงใน บุญธรรม จิตตอนันต์, 2540: 70) เพื่อคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จากฐานประชากรมีจำนวนทั้งสิ้น 4,982 คน ซึ่งจะทำให้ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้จำนวน 371 คนซึ่งมีค่าความคลาดเคลื่อนของการประมาณค่าที่ร้อยละ 5 หรือที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยมีวิธีการหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ n = จำนวนตัวอย่างที่ต้องการ

N = จำนวนประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนของการประมาณค่า

แทนค่าในสูตร ได้ดังนี้

$$\begin{aligned} n &= \frac{4,982}{1 + 4,982 (0.05)^2} \\ &= 371 \text{ คน} \end{aligned}$$

เมื่อได้จำนวนตัวอย่างแล้ว การสุ่มตัวอย่างจากประชากรในชุมชน ใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified random sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนจำนวนประชากรแต่ละหมู่บ้านตามความเหมาะสม ซึ่งมีรายละเอียดจำนวนประชากรตามตารางดังต่อไปนี้

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปแปลความหมายข้อมูลที่ประมวลผลแล้วตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการวิจัย การใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลได้เลือกใช้สถิติ โดยพิจารณาถึงวัตถุประสงค์และความเหมาะสมของข้อมูลสถิติที่ได้นำมาวิเคราะห์ข้อมูลมีดังต่อไปนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยใช้จำนวน ความถี่ ร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในการอธิบายข้อมูลส่วนบุคคลระดับความรู้ความเข้าใจในวิถีประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมของประชาชน และกระบวนการประชาธิปไตยชุมชน

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้หลักความน่าจะเป็นมาทดสอบสมมติฐานที่กำหนดไว้ตามกรอบแนวความคิดของการวิจัยข้างต้น สถิติที่ใช้คือการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยวิธีการ enter

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไป

1.1 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยเป็นเพศหญิงจำนวน 194 คน คิดเป็นร้อยละ 52.3 และเป็นเพศชายจำนวน 169 คน คิดเป็นร้อยละ 45

1.2 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 21–40 จำนวน 174 คน คิดเป็นร้อยละ 46.9 รองลงมาอยู่ในช่วงอายุระหว่าง 41–60 ปี จำนวน 127 คน คิดเป็นร้อยละ 34.2 ถัดมาคือช่วงอายุมากกว่า 60 ปี จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 14.3 และอายุน้อยกว่า 20 ปี จำนวน 17 คน ซึ่งเป็นร้อยละ 4.6 ซึ่งเป็นช่วงอายุของกลุ่มตัวอย่างที่น้อยที่สุด

1.3 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาจำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 32.1 รองลงมาคือมีการศึกษาระดับประถมศึกษาจำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 21.8 ถัดมาคือมีการศึกษาระดับปริญญาตรีจำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 16.2 มีการศึกษาระดับอนุปริญญาจำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 14.8 มีการศึกษาระดับอาชีวศึกษาจำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 11.3 และส่วนการระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างที่น้อยที่สุดคือ การศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรีจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.5 อย่างไรก็ตาม การวิจัยในครั้งนี้มีผู้ไม่ประสงค์ตอบคำถามเกี่ยวกับระดับการศึกษาของตนเองจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 3.2 จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

1.4 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ประกอบอาชีพ จำนวน 183 คน คิดเป็นร้อยละ 49.3 รองลงมาประกอบอาชีพในด้านธุรกิจเอกชนจำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 17.3 ถัดมาทำงานราชการหรือองค์กรภาครัฐจำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 14.0 ส่วนอาชีพของกลุ่มตัวอย่างที่น้อยที่สุดคือกลุ่มอาชีพภาคประชาสังคมจำนวน 1 คน

คิดเป็นร้อยละ 0.3 อย่างไรก็ตามการวิจัยในครั้งนี้ผู้ไม่ประสงค์ตอบคำถามเกี่ยวกับอาชีพของตนเองจำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 4.9 จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

1.5 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับรายได้ระหว่าง 5,001–10,000 บาท จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 32.9 รองลงมามีระดับรายได้น้อยกว่า 5,000 บาท จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 30.2 ถัดมามีระดับรายได้ระหว่าง 10,001–15,000 บาท จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 22.1 ถัดมามีระดับรายได้ระหว่าง 15,001–20,000 บาท จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 11.1 ส่วนระดับรายได้มากกว่า 20,000 บาท เป็นระดับรายได้ที่มีจำนวนน้อยที่สุด ซึ่งมีจำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 3.8 จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

1.6 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามจำนวน 331 คน คิดเป็นร้อยละ 89.2 รองลงมานับถือศาสนาพุทธจำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 8.6 นับถือศาสนาคริสต์จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.8 นับถือศาสนาซิกข์ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.5 และไม่ประสงค์จะระบุศาสนาที่ตนนับถือจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.8 จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

2. วิถีประชาธิปไตย

ผลการวิจัยพบว่าวิถีประชาธิปไตยด้านความมีระเบียบวินัยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.42$) ซึ่งถือเป็น **ปัจจัยอันดับที่หนึ่ง** และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อคำถามจะพบว่าคำถามข้อที่ 9 “หากท่านรู้สึกว่าการแก้ไขกฎหมายนั้น” อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.76$) ส่วน**ปัจจัยอันดับที่สอง** คือ ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ซึ่งโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน ($\bar{X}=4.21$) ซึ่งหากพิจารณาจากข้อคำถามจะพบว่าคำถามข้อที่ 11 “ท่านประพฤติตนเป็นพลเมืองดี เช่น การช่วยกันรักษาสมบัติของส่วนรวมหรือสมบัติของสาธารณะเป็นต้น” อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.38$) **ปัจจัยอันดับที่สาม** คือ การรู้จักการประนีประนอม ซึ่งโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.14$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อคำถามจะพบว่าข้อคำถามข้อที่ 6 “การยอมรับการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งโดยสันติวิธีและไม่นิยมการแก้ไขปัญหโดยวิธีรุนแรง” อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.32$) **ปัจจัยอันดับ**

ที่สี่ คือ การเคารพเหตุผลมากกว่าบุคคล ซึ่งโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.03$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อคำถามจะพบว่าข้อคำถามข้อที่ 2 “ท่านยอมรับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่ายเพื่อค้นหาเหตุผลและความถูกต้องที่แท้จริง” อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.07$) และโดยภาพรวมของปัจจัยด้านวิถีประชาธิปไตยทั้งหมดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.20$)

3. กระบวนการประชาธิปไตยชุมชน

ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยด้านกระบวนการประชาธิปไตยชุมชนใน **ขั้นตอนที่ 1** การรวบรวมปัญหาและความต้องการ โดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากเป็นอันดับที่หนึ่ง ($\bar{X}=3.58$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อคำถามจะพบว่าคำถามข้อที่ 24 “ในชุมชนมีการจัดเวทีประชุมรายหมู่บ้านเพื่อรวบรวมปัญหาและความต้องการของชาวบ้าน” ซึ่งมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.61$) **ขั้นตอนที่ 2** กระบวนการนำปัญหาความต้องการของชาวบ้านเป็นนโยบายและแผนพัฒนา โดยในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากเป็นอันดับที่สอง ($\bar{X}=3.56$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อคำถามจะพบว่าคำถามข้อที่ 31 “ผู้นำชุมชน กลับไปแจ้งให้ชาวบ้านแต่ละหมู่บ้านได้รับทราบปัญหาความต้องการใด ที่ได้รับการบรรจุเป็นนโยบาย ของ อบต.” ซึ่งมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.70$) **ขั้นตอนที่ 3** การพัฒนาชุมชนโดยชุมชน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากเป็นอันดับที่สาม ($\bar{X}=3.54$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อคำถามจะพบว่าคำถามข้อที่ 34 “อบต. ดำเนินการตามแผนงานหรือโครงการที่คนในชุมชนร่วมกันพัฒนา” ซึ่งมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากเป็นอันดับที่สี่ ($\bar{X}=3.60$) และ **ขั้นตอนที่ 4** การติดตามผลการพัฒนาชุมชน ในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.47$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อคำถามจะพบว่าคำถามข้อที่ 37 “คนในชุมชน มีส่วนร่วมติดตามตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินการโครงการที่ทำโดยคนในชุมชน” ซึ่งมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.53$) ในภาพรวมของรูปแบบประชาธิปไตยชุมชนกลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นระดับมาก ($\bar{X}=3.54$)

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล และวิถีประชาธิปไตยกับการพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยชุมชน

1. การพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนชุมชนคลองตะเคียนและวิถีประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($p=.000$) ในเชิงปฏิฐานในระดับ ($r=.422$)
2. การพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในชุมชนคลองตะเคียนและปัจจัยด้านศาสนามีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($p=.002$) ในเชิงนิเสธในระดับ ($r=-.163$)

อภิปรายผล

รูปแบบของประชาธิปไตยชุมชนตำบลคลองตะเคียนอาจมีลักษณะคล้ายคลึงกับประชาธิปไตยชุมชนที่เกิดขึ้นในชุมชนต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยขออภิปรายผลดังต่อไปนี้

ปัจจัยส่วนบุคคล ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยส่วนบุคคลในหลาย ๆ ด้าน เช่น เพศ อายุ อาชีพ และรายได้ มีความสัมพันธ์เชิงนิเสธกับการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในชุมชนคลองตะเคียน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กล่าวคือ ปัจจัยเหล่านี้ไม่มีผลต่อการการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ยกเว้นปัจจัยด้านการศึกษาซึ่งมีความสัมพันธ์เชิงปฏิฐานกับการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในชุมชนคลองตะเคียน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังนั้นแสดงให้เห็นว่าหากต้องการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในชุมชนคลองตะเคียน ผู้บริหารในท้องถิ่นต้องให้ความสำคัญกับการศึกษาของประชาชนในชุมชน

ปัจจัยด้านวิถีประชาธิปไตย ผลการวิจัยพบว่าวิถีประชาธิปไตยซึ่งประกอบด้วย (1) การเคารพเหตุผลมากกว่าบุคคล (2) การรู้จักการประนีประนอม (3) ความมีระเบียบวินัย และ (4) ความรับผิดชอบต่อส่วนร่วม โดยภาพรวมแล้วอยู่ในระดับมาก และเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงปฏิฐานกับการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในชุมชนคลองตะเคียน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เชษฐา ทรัพย์เย็น (2556: 36-42) พบว่าวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยที่ได้รับการปฏิบัติมากในอันดับรองลงมาคือ เป็นผู้ที่มีระเบียบวินัยปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมืองอย่างสม่ำเสมอ และช่วยทำให้กฎหมายบ้านเมืองมีความศักดิ์สิทธิ์ โดยไม่ยอมให้ผู้ใดเข้าละเมิดตามอำเภอใจการเป็นผู้ที่

เคารพเหตุผลมากกว่าตัวบุคคล ยอมรับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่าย เพื่อค้นหาเหตุผลและความถูกต้องที่แท้จริงการเป็นผู้รู้จักยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ก็เป็นผลมาการได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ตามกระบวนการประชาธิปไตยชุมชน

ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งรวมถึง (1) การมีส่วนร่วมในการร่วมศึกษาและค้นหาคำปัญหา (2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนกิจกรรม (3) การส่วนร่วมในการลงทุน และ (4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล โดยภาพรวมแล้วอยู่ในระดับมาก และเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงปฏิฐานกับการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในชุมชนคลองตะเคียน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กล่าวคือการมีส่วนร่วมของประชาชนมีผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในชุมชนคลองตะเคียน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อย่างไรก็ตาม จากพบการวิจัยจะสังเกตได้ว่าประชาชนส่วนใหญ่จะไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในการลงทุนของท้องถิ่นมากเท่าไรนัก แต่ละเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการนอกเหนือจากการมีส่วนร่วมในการลงทุน โดยสอดคล้องกับ ตามธรรม จินากุล (2552: บทคัดย่อ) ซึ่งพบว่า ชุมชนสามารถร่วมกันสืบค้นข้อมูล คิดเชิงระบบ วิเคราะห์ชุมชน และกำหนดแผนแม่บทชุมชนที่เกี่ยวกับการเรียนรู้และเข้าใจเรื่องประชาธิปไตยของชุมชนได้ โดยประชาชนสามารถพัฒนาตนได้ 3 ขั้นของกระบวนการพัฒนาตนเอง ซึ่งเอื้อต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในระดับชุมชน เพื่อเรียนรู้และเข้าใจเรื่องประชาธิปไตย

กระบวนการประชาธิปไตยชุมชน ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ 4 ขั้นตอน คือ (1) การรวบรวมปัญหาและความต้องการ (2) กระบวนการนำปัญหาความต้องการของชาวบ้านเป็นนโยบายและแผนพัฒนา (3) การพัฒนาชุมชนโดยชุมชน และ (4) การติดตามผลการพัฒนาชุมชน โดยภาพรวมแล้วอยู่ในระดับมาก และเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงปฏิฐานกับการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในชุมชนคลองตะเคียน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แสดงให้เห็นว่าประชาชนในตำบลคลองตะเคียนเข้าไปอยู่ในขั้นตอนต่าง ๆ ทุกขั้นตอน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เชษฐา ทรัพย์เย็น (2556: 36-42) และสุเชาว์ มีหนองหว้า (2556: 27-28) ที่พบว่ากระบวนการประชาธิปไตยชุมชนที่ได้รับการปฏิบัติมากที่สุดคือ ในชุมชนมีการจัดเวทีประชุมรายหมู่บ้าน เพื่อรวบรวมปัญหาและ

ความต้องการของชาวบ้าน จัดลำดับความสำคัญและความเร่งด่วนของปัญหา ความต้องการของชาวบ้าน และความรู้สึกรู้ว่าเป็นเจ้าของประเทศและประเทศเป็นของคนทุกคนจึงประพฤติดนเป็นพลเมืองดีเพื่อตอบแทนสังคม

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยที่ได้นำเสนอมาจะเห็นได้ว่าชุมชนคลองตะเคียน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน

1. ผู้บริหารท้องถิ่นควรให้การสนับสนุนการศึกษาของประชาชน เนื่องจากเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน

2. ผู้บริหารท้องถิ่นควรให้การสนับสนุนกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือควรสร้างการมีส่วนร่วมในตลอดทั้งกิจกรรมในโครงการ ทั้งการมีส่วนร่วมศึกษาและค้นหาปัญหา มีส่วนร่วมในการวางแผนกิจกรรม มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล และมีส่วนร่วมในการลงทุน ซึ่งไม่จำเป็นว่าจะเป็นการร่วมลงทุนในด้านการเงินแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น อาจเป็นการร่วมลงแรงหรือร่วมแบ่งปันกันในการพัฒนา

3. ควรส่งเสริมพัฒนาบุคลากรในระดับท้องถิ่นให้มีความรู้ความสามารถในกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการแสดงความคิดเห็นของประชาชน เช่น กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น หรือการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของท้องถิ่น เป็นต้น

4. ควรส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสร้างวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย เช่น การอบรมให้เล็งเห็นความสำคัญของประชาธิปไตย การจัดสัมมนาในท้องถิ่น หรือการรณรงค์ให้ความรู้กับนักเรียนในพื้นที่ เพื่อให้ประชาชนในชุมชนคลองตะเคียนเกิดความเคารพเหตุผลมากกว่าบุคคล รู้จักประนีประนอม มีระเบียบวินัย และมีความรับผิดชอบต่อสังคม

5. ควรส่งเสริมการทำงานเป็นภาคีเครือข่ายร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม เช่น สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏ หรือหน่วยงานที่ส่งเสริมความเข้มแข็งในระดับท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

- กมล สมวิเชียร. (2520). **ประชาธิปไตยกับสังคมไทย**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช
- กัลยา วาณิชย์บัญชา. (2540). **การวิเคราะห์ข้อมูลด้วย SPSS for Window**. กรุงเทพฯ :
คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- โกวิท พวงงาม. (2553). **การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ:
บริษัทการพิมพ์
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2552). **การมีส่วนร่วม: แนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการ**. สำนักวิจัยและ
พัฒนา. สถาบันพระปกเกล้า. กรุงเทพฯ: ส เจริญ การพิมพ์
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. (2526). **การบริหารการพัฒนาชนบท**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์
- ชัยอนันต์ สมุทรวณิช. (2532). **ประชาธิปไตย สังคมนิยม คอมมิวนิสต์กับการเมืองไทย**.
พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ดวงดีการพิมพ์
- วิศิษฐ์ ทวีเศรษฐ และ สุชุม นวลสกุล. (2542). **การเมืองและการปกครองไทย**. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- ปาริชาติ วลัยเสถียร. (2546). **กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา**.
พิมพ์ครั้งที่2. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- ประเวศ วะสี. (2527). **วัฒนธรรมกับการพัฒนา**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการ
วัฒนธรรมแห่งชาติ
- _____. (2537). **ชุมชนเข้มแข็ง ทูทางสังคมของไทย**. (หนังสือชุดชุมชนเข้มแข็ง
ลำดับที่ 1) กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนเพื่อสังคมและธนาคารออมสิน
- ธีรพงษ์ แก้วหาวงษ์. (2543). **กระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง: ประชาคมประชา
สังคม**. ขอนแก่น: โครงการจัดตั้งมูลนิธิเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง
ชมรมนักวิชาการสาธารณสุขภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
- ปิยะวิทย์ เทพอานวยสกุล. (2549). **นโยบายเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี ชุมชนเข้มแข็ง**.
กรุงเทพฯ: เป็นไท พับปชีง
- พัฒนา กิตติอาษา. (2546). **ท้องถิ่นนิยม การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด**.
กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

ทองทวี หงส์วิวัฒน์. (2527). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภารการพิมพ์.

ทศพล สมพงษ์. (2555). ประชาธิปไตยชุมชนจากแนวคิดสู่การจัดการ. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเมือง สถาบันพระปกเกล้า

ไพรัตน์ เดชะรินทร์. (2527). การพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช

สำนักแผนพัฒนาการเมือง สำนักงานสภาพัฒนาการเมือง สถาบันพระปกเกล้า. (2556).

ถอดบทเรียนประชาธิปไตยชุมชน: จังหวัดสมุทรสงคราม. กรุงเทพฯ

_____. (2556). ถอดบทเรียนประชาธิปไตยชุมชน: จังหวัดระยอง. กรุงเทพฯ

_____. (2556). ถอดบทเรียนประชาธิปไตยชุมชน: จังหวัดอำนาจเจริญ.

กรุงเทพฯ

เกียรติชัย ญ นคร และคณะ. (2553). ประชาธิปไตยชุมชน: กลไกขับเคลื่อนภาคพลเมือง
เข้มแข็ง. กรุงเทพฯ :สำนักงานสภาพัฒนาการเมือง

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

(2544). การส่งเสริมประชาธิปไตยผ่านกิจกรรมค่าย. กรุงเทพฯ: ชุมชน

การเกษตรแห่งประเทศไทย

สน รูปสูง. (2553). ประชาธิปไตยชุมชน. เอกสารสำนักงานสภาพัฒนาการเมือง
สถาบันพระปกเกล้า

_____. (2554). คู่มือประชาธิปไตยชุมชน. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเมือง

สมบัติ อารังธัญวงศ์. (2546). การเมือง: แนวความคิดและการพัฒนา. กรุงเทพฯ

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2541). การพัฒนาชุมชนแบบจัดการ. กรุงเทพฯ: เอมีเทรดดิ้ง

เสน่ห์ จามริก. (2540). การเมืองไทยกับพัฒนาการรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการ
ตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

เสรี พงศ์พิศ. (2547). ร้อยห้าที่ควรรู้: ให้เท่าทันตามสถานการณ์เปลี่ยนแปลง. กรุงเทพฯ:
พลังทางปัญญา.

สาโรช บัวศรี. (2550). พื้นฐานการเมืองและการปกครองของไทย. กรุงเทพฯ:

กรมฝึกหัดครู

- อคิน รพีพัฒน์. (2527). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย. ใน ทวีทอง หงส์วิวัฒน์ (บรรณาธิการ). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา**. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภณการพิมพ์
- อุทัย หิรัญโต. (2543). **การปกครองท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์
- ประทาน คงฤทธิ์ศึกษากร. (2540). **การบริหารปกครองท้องถิ่น**. นนทบุรี: สุโขทัยธรรมาธิราช
- อริตา อับดุลฮามิ. (2555). **การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานด้านความมั่นคงและเสริมสร้างสันติสุขของเทศบาลเมือง อำเภอเมืองจังหวัดนราธิวาส**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
- Cohen and Uphoff. (1980). "Participation's Place in Rural Development: Seeking Clarify Through Specificity" **World Development**.
- Oxford University. (1993). **The Oxford English Dictionary**. London: Oxford University Press,
- United Nations Research Institute for Social Development. (1982). **Human Development Report 2007**. Bangkok: Keen Publishing.
- Robson, William A. (1953). **State and Local Government in the United States**. New York: McGraw-Hill.